

DET FRIVILLIGE VILLALUFTVÆRN i Stengårdsallé-området 1944-45

Under den tyske besættelse af Danmark i årene 1940-45 var man klar over, at krigshandlerne kunne brede sig til Danmark, og efterhånden som luftbombardementerne tiltog i voldsomhed med store ødelæggende virkninger også på civile mål rundt om i Europa, indså man, at hvis katastrofen skulle indtræffe her, måtte der gøres noget for at mildne følgerne for civilbefolkningen.

Derfor blev civilbeskyttelsess tjenesten, også kaldet luftbeskyttelsess tjenesten oprettet i Storkøbenhavn og i omkring ét hundrede byer og bymæssige bebyggelser. Den skulle administreres af de pågældende kommuner. Ved siden af den offentlige luftbeskyttelsess tjeneste blev der oprettet en frivillig hjælpetjeneste opdelt i flere kategorier, og en af dem var »det frivillige villaluftværn«.

Et af disse frivillige villaluftværn, som blev oprettet i Lyngby-Taarbæk Kommune, var et luftværn for Stengårds Allé-området, og det gik fra Stengårds Allé nr. 5 og 8 indtil sognegrænsen til Gladsaxe. I denne ordning var også sidevejene Granhøjvej, Birkhøjvej og Pilehøjvej med. Kvarteret var et udpræget villakvarter med en del ældre huse, men ikke så udbygget som nu.

Primus motor i oprettelsen af dette frivillige luftværn var en villa ejer på Stengårds Allé. Han begyndte med at gå rundt til hver enkelt husejer på de ovennævnte veje for foreløbig at lodde stemningen med hensyn til denne oprettelse, for der skulle jo både bruges aktivt mandskab dertil, og desuden også penge til udstyr. Så vidt jeg husker, blev der ikke bevilget penge dertil hverken fra stat eller kommune, vistnok kun til undervisning af ledere. I hvert fald skulle hver enkelt husejer betale 5 eller 10 kr., som var mange penge dengang, men alle viste samfunds-

Harald Geertsen, f. 1918, murermester.

sind, og ingen undslog sig, hverken for at betale eller deltage i dette brand- og redningskorps, hvis alder og helbred tillod det.

Der blev først holdt nogle orienterende møder, og i efteråret 1944 blev så dette villaluftværn for området oprettet ved et møde, hvor alle de mænd deltog, som havde meldt sig frivilligt til denne opgave, vel ca. 20 i alderen fra 20 til 50 år. Undervejs faldt nogle af de yngre fra, enten ved fraflytning eller ved overgang til modstandsbevægelsen, således at den endelige, konstante styrke var på 12-14 mand. De havde alle forskellige erhverv; men de kendte hinanden og var klar over den enkeltes formåen, så derfor var det ikke særlig svært at uddelegere de forskellige hverv af ledelsesmæssig og praktisk art, som var nødvendige for hurtigt at få uddannet en effektiv og handlekraftig styrke. Bygningshåndværkerne havde i sagens natur et fortrin i kendskab til huses konstruktion, så de fik ved denne sagkundskab lidt mere »at skulle have sagt« på nogle områder. Men enhver deltager var seriøs og besjælet af samme korpsånd og interesse for sagen. Alle respekterede hinanden, og den ledelse, der nødvendigvis måtte finde sted, blev udført med hensyntagen, diskretion og godt humør.

En beboer på Stengårds Allé, en ældre mand, lagde velvilligt mødelokaler til i kælderen i sin villa. Trods varme- og el-rationering var her behageligt og hyggeligt at holde møderne, og al den mundtlige undervisning foregik her. Foruden os gav ejeren også husly til eftersøgte modstandsfolk.

Et af de tegnekundige medlemmer, en murer, lavede en vejplan i stort format over vort aktionsområde med alle grunde og husplaner indtegnet, og dette vejkort blev hængt op på en væg i mødelokalet.

Inden den egentlige praktiske uddannelse og træning begyndte, gik vi fra hus til hus og fik med ejerens tilladelse lov til at se både stuer og kældre, således at vi kendte de forskellige huses indretning. Dette kendskab kunne blive værdifuldt i tilfælde af katastrofer. Ingen var vrangne eller sure over at skulle vise deres huses indre frem for os.

Et par stykker af vore ledere var blevet uddannet på nogle instruktionsmøder afholdt af Statens Luftværn og Røde Kors, og denne viden blev nu overført til medlemmerne gennem instruktion og mange øvelser.

Som personligt udstyr fik hver mand en hjelm, en lommelygte og et officielt armbind. Der blev ikke udleveret tøj såsom kedeldragt o.lign., så man måtte bruge sit eget gamle tøj, der kunne tåle de mange realistiske brand- og redningsøvelser.

Tidspunkterne for de større øvelses afholdelse var som regel ikke kendt af mandskabet i forvejen. Der var ikke mange, der havde telefon dengang, så når der blev kaldt sammen til en pludselig øvelse, ringede øvelseslederen til de enkelte, der var i besiddelse af en sådan, og som så mundtligt henvendte sig til de nærmeste deltagere, der igen vidste, hvem de skulle lade meddelelsen gå videre til, således at holdet meget hurtigt blev samlet.

Vi var temmelig heldige med hensyn til øvelsesmuligheder i området, for mange beboere havde større udhuse og baghuse, der kunne bruges til mindre øvelser. En vognmand på Stengårds Allé havde et helt markstykke og en oplagsplads med skure, garager, store dynger murbrokker, murrester, huller i jorden osv. Et helt øvelses-eldorado fandtes her, og en gartner blandt holdet var også træfældningsspecialist og havde et stort udvalg i stiger, taljer, tovværk og en mængde andet materiel. Øvelserne bestod i at slukke ildebrande, destruere røgbomber, klatre på tage, redde mennesker ud af sammenstyrtede huse, bære sårede bort osv. Alt blev dygtigt arrangeret som var det alvor, og gennemført af de medvirkende med iver og interesse, seriøst uden grin og pjat.

Hver deltager i villaluftværnet fik desuden en officiel tilladelse til at kunne begive sig til sit hjem under luftalarm for at være til disposition.

Da ledelsen mente, vi var ved at være fuldt uddannede og veltrænede, skulle resultatet vises frem ved en øvelse i området for myndighederne og Røde Kors, og en forårsdag i 1945 fandt denne begivenhed sted. Sådanne øvelser er jo i sagens natur ikke altid særligt spontane, og vi havde gennemgået hele programmet til bevidstløshed, så vi kunne udføre det i søvne, og det kom vi faktisk også til, for på selve øvelsesdagen med de mange tilskuere fik vi som optakt udleveret et stykke papir med programmet over opvisningens gennemførelse med de forskellige »ulykkessteders« placering i området, alt hvad vi havde

Klar til øvelse i det frivillige villaluftværn 1944.

Privateje

øvet os på. Vi startede i stor stil hele flokken med alt grejet ved straks at løbe den modsatte vej. Uden at vi vidste det, var øvelsen blevet lavet om, og vi havde ikke læst instruksen ordentligt igennem. Fejlen blev hurtigt rettet med stor munterhed, og en vel gennemført opvisning med al vor kunnen blev fremvist med megen ros osv. som resultat.

Styrken blev nu udvidet med stort kvindeligt islæt, idet der blev påbegyndt uddannelse af en del kvinder som sygepassere og i genoplivning, forbindelse osv.

Entusiasmen var stadig stor, og da den 4.-5. maj 1945 med befrielsesbudskabet fra London oprandt, var et veluddannet hjælpekorps rede til en indsats, som der heldigvis ikke blev brug for. Vore

Det frivillige villaluftværn

Episode fra luftværnsøvelse i 1945.

Privateje

hjelme blev om aftenen den 4. maj overdraget til modstandsfolkene i kvarteret.

Denne korte periode eller epoke samlede hele kvarteret i et fællesskab med større kendskab til hinanden, som holdt sig længe. Nu er der kun få tilbage, og ingen husker vel mere dette frivillige luftværn. Derfor er denne beretning skrevet om et særligt stykke Lyngby-historie.